

**RECENZJA
ROZPRAWY DOKTORSKIEJ**

Pana mgr Marka Czarkowskiego

Pt.: „Działania Policji, Straży Granicznej i Prokuratury Powszechnej w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej w południowo-zachodniej Polsce w latach 2007-2018,,.

Promotorem pracy jest prof. dr hab. Olga Wasiuta.

Przedmiotowa recenzja rozprawy doktorskiej zawiera szczegółowo uzasadnioną ocenę spełnienia warunków określonych w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017, poz.1789 ze zmianami), w związku z art.179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 poz. 1669 ze zmianami).

Mając na względzie powyższe w recenzji poddano analizie przygotowaną rozprawę doktorską podejmując próby uzyskania odpowiedzi na postawione pytania:

- czy praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- czy wskazuje na ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej,
- czy pozwala na sformułowanie wniosku o umiejętności tworzenia i weryfikowania założonych tez a także ich weryfikacji i dociekania naukowego.

1. UWAGI OGÓLNE

Rozprawa została zrecenzowana na podstawie decyzji Rady Dyscypliny Nauki o Bezpieczeństwie Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie z dnia 02.02.2024 o powołaniu na recenzenta w przewodzie doktorskim mgra Marka Czarkowskiego.

Rozprawa doktorska zatytułowana: „**Działania Policji, Straży Granicznej i Prokuratury Powszechnej w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej w południowo-zachodniej Polsce w latach 2007-2018.** „, składa się z sześciu rozdziałów, które poprzedza streszczenie, wykaz skrótów, spis treści i wstęp.

Dysertację zamykają wnioski końcowe i uogólnienia wynikające z przeprowadzonych badań, bibliografia, wywiady, wykaz rysunków i wykresów, wykaz tabel, oraz aneks w którym znalazło się: narzędzie badawcze – kwestionariusz ankiety dla prokuratorów, kwestionariusz ankiety dla funkcjonariuszy Straży Granicznej, dyspozycje do wywiadu z członkami zorganizowanych grup przestępczych, dyspozycje do wywiadu z funkcjonariuszami Policji.

Całość rozprawy zawiera 424 strony. Recenzowana dysertacja prezentuje autorskie i nowatorskie wyniki badań, co wpływa pozytywnie na ogólną ocenę.

2. ZASADNOŚĆ PODJĘCIA BADAŃ

Już tytuł rozprawy wskazuje na niezwykle ważne zagadnienie przestępczości zorganizowanej i jej zwalczania przez Policję, Straż Graniczną i Prokuraturę. Analizą objęta jest południowo-zachodnia Polska w latach 2007-2018. Wybór badanego czasu nie jest przypadkowy i wiązał się z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Autor we wstępie pisze, że „Okres ten rozpoczynający się przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej był wielką szansą dla rozwoju gospodarczego, ale z drugiej strony wyzwaniem dla służb zajmujących się zapewnianiem bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, które napotkały wiele trudności wynikających ze swobód wewnątrzspółnotowej integracji. Idea swobody przepływu ludzi, towarów oraz usług została sformułowana jeszcze przed ukonstytuowaniem się Unii Europejskiej w tzw. traktatach rzymskich podpisanych we Włoszech dnia 25 marca 1957 r. tj. Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) oraz Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EWEA lub Euratom).” (s.10)

Doktorant w rozprawie wymienia szereg powodów, które wpłynęły na wybór przez niego tematu stanowiącego obszar zainteresowań. Zarówno sam temat jak i dobór badanych grup oraz analiza zagadnień teoretycznych wskazuje na dużą świadomość i wiedzę w zakresie poruszanych zagadnień a zawartość treściowa świadczy o kompleksowej i wielopłaszczyznowej analizie zagadnienia jaką przeprowadził na kartach rozprawy.

Doktorant odniósł się między innymi do „wprowadzonych rozwiązań prawno-instytucjonalnych spójnych z obroną polityką UE jako obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. A swoboda nieograniczonego przepływu osób, towarów i usług wymusiła wprowadzenie w strategii zarządzania bezpieczeństwem wewnętrznym wewnątrzspółnotowych form współpracy organów ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.” (s.10)

Opisał również postępujące procesy globalizacji a także „wykorzystanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w przemyśle, transporcie, czy systemach gromadzenia, przetwarzania i przesyłania informacji wraz z cyfryzacją przestrzeni publicznej, które wiązały się nie tylko z ogromnymi możliwościami rozwoju systemów ekonomicznych państw, ale także z intensyfikacją występujących dotąd sporadycznie zagrożeń wynikających z działalności przestępczej w ramach struktur zorganizowanych.” (s.11)

Niewątpliwie teza Doktoranta jest trafna, że istniejący stan wymusił niejako konieczność zintensyfikowania działań w przestrzeni międzynarodowej poprzez współpracę organów ścigania by skutecznie przeciwdziałać międzynarodowej przestępczości zorganizowanej.

Kolejnym, ale jakże ważnym, czynnikiem mającym wpływ na takie sformułowanie tematu jakiego dokonał Doktorant był wzrost roli i znaczenia takich instytucji jak Policja, Straż Graniczna czy prokuratura w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej.

Autor zwrócił także uwagę na „tworzenie się współczesnych form przestępczości zorganizowanej, szczególnie występujących w regionie będącym na styku trzech państw. Wiązało się to z szerokim zakresem kompetencji i możliwością wykorzystania do zapewnienia właściwego poziomu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa.” (s.13)

Niewątpliwie przestępczość zorganizowana jest problemem z jakim borykają się wszystkie państwa. Przestępczość nie ma granic i nie jest przypisana i ograniczona granicami danego kraju, dlatego tak konieczne i niezbędne, są z jednej strony uregulowania prawne obowiązujące w przestrzeni międzynarodowej poprzez chociażby wspólnotę Unii Europejskiej, z drugiej zaś współpraca służb każdego z krajów w zakresie swoich kompetencji ze swoimi odpowiednikami.

Doktorant poddał szczegółowej analizie płaszczyzny współpracy jakie są realizowane między Policją, Strażą Graniczną i Prokuraturą i wskazał na ich wielkie znaczenie w przeciwdziałaniu przestępczości zorganizowanej. „Współpraca międzynarodowa realizowana przez polską Policję i organy policyjne zagraniczne prowadzona jest dwutorowo. Pierwszy rodzaj współpracy to współpraca pozaoperacyjna, która opiera się na m. in. na tworzeniu prawa

unijnego, a także weryfikowania uregulowań prawnych i przepisów stosowanych w danym państwie. (...) „Kolejnym ważnym elementem we współpracy pozaoperacyjnej jest wymiana i współpraca szkoleniowa z innymi jednostkami policyjnymi państw członkowskich UE dzięki funkcjonowaniu takich instytucji jak: (...) CEPOL, oraz Środkowoeuropejska Akademia Policyjna – MEPA, która obejmuje także państwa spoza UE.” (s 228)

Nie sposób pominąć wskazywanego przez Doktoranta obszaru budowania relacji zawodowych i osobistych, które w następstwie wpływają na tworzenie się wzajemnego zaufania.

W tym miejscu zasadnym wydaje się sformułowanie pytań do Doktoranta, które zrodziły się z analizy rozprawy doktorskiej :

1. Który obszar współpracy międzynarodowej prowadzonej przez Policję uważa Pan za wiodący i mający największe znaczenie dla realizowanych zadań zwalczania i przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej?,
2. Czy działania, którejs z badanych służb, Pana zdaniem należałoby zintensyfikować lub przeformułować obszary współpracy. Jeśli tak to jakie i co należałoby zmienić?

Odpowiedzi na te pytania będą mogły stanowić punkt wyjścia do dalszych rozważań i wskazywać zakres koniecznych działań.

Jestem przekonana, że ujęcie tematu w sposób jakiego dokonał Doktorant i dostrzeżenie istniejącego problemu zasługuje na uwagę i zapoznanie się z przeprowadzonymi badaniami i przybliżeniem specyfiki badanego zagadnienia, które to opisano w pracy.

Niewątpliwie badania nad tą tematyką zasługują na uwagę, gdyż wypracowane wnioski mogą przelożyć się na dalsze usprawnianie współpracy międzyinstytucjonalnej skutkującej zwalczaniem przestępczości zorganizowanej.

W dobie szybkich zmian, otwartych granic, dynamicznie zmieniającej się technologii cyfrowej, a także procesów globalizacji tematyka podjęta przez Doktoranta jest niewątpliwie istotna i zasługuje na uwagę.

3. OCENA MERYTORYCZNA I METODOLOGICZNA ROZPRAWY

Oceniam, że przedmiotowa praca doktorska mieści się w zakresie postawionych wymagań formalnych. Doktorant właściwie wyselekcjonował i wykorzystał zagadnienie związane z badanym zagadnieniem i wykorzystał w recenzowanej rozprawie.

Dysertacja Pana mgr Marka Czarkowskiego jest rezultatem analiz w odniesieniu do postawionego celu badań, który brzmi następująco: (s. 210 - 211):

„Celem pracy doktorskiej poprzedzonej systematyzacją terminologii związanej z podjętym tematem, a także przedstawieniem zakresu działalności wybranych organów ścigania oraz obszarów zainteresowania oddziaływaniem przez przestępczość zorganizowaną, z elementami rozważań karnomaterialnych i karnoprosesowych, jest przede wszystkim zaprezentowanie uzyskanych wyników przeprowadzonych badań z wykorzystaniem metody triangulacji metod badawczych, a także weryfikacja problemów badawczych”.

Wśród celów szczegółowych doktorant wymienił (s.211) :

(...) „ określenie stopnia przydatności oraz częstotliwości wykorzystywanych powiązań prawnych przez wybrane organy ścigania jak Policja, Straż Graniczna oraz Prokuratura z uwzględnieniem aspektu współpracy międzynarodowej w walce z przestępczością zorganizowaną występującą na obszarze Dolnego Śląska (...)” .

Autor doprecyzował, iż ma na myśli stopień przydatności i częstotliwości wykorzystywanych narzędzi, prownokarnych w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej przez wybrane organy ścigania RP oraz stopień i formę podejmowanej współpracy wewnątrz krajowej i międzynarodowej przez wspomniane organy.

Celem rozprawy jest także poznanie i przedstawienie zjawiska, szczególnej specyfiki środowiska przestępczości zorganizowanej. (s. 211)

Doktorant badaniami objął policjantów, strażników granicznych, prokuratorów i co może być szczególnie cenne poznawczo, skazanych odbywających kary pozbawienia wolności w związku z działalnością przestępczą w strukturach zorganizowanej przestępczości zorganizowanej znajdujących się na terenie Dolnego Śląska w latach 2010-2018.

Prezentowane w pracy badania, jak pisze Doktorant są ”efektem zastosowania metody mieszanej , wykorzystującej metody jakościowe i ilościowe.” (s. 212)

W dalszej kolejności Doktorant sformułował problemy i hipotezy badawcze, na które szukano potwierdzenia (s.214).

Problem główny

Główny problem badawczy sformułowany został w formie pytania:

Które z prawnokarnych instrumentów współpracy międzynarodowej wykorzystywanych przez Policję, Straż Graniczną i Prokuraturę RP odgrywają największą rolę w walce z przestępczością zorganizowaną występującą na obszarze województwa dolnośląskiego?

Doktorant w przygotowanej metodologii badań własnych przedstawił 5 problemów szczegółowych. Są to :

- 1. W jakim zakresie wybrane instrumentarium prawnokarnej współpracy międzynarodowej w związku z przestępczością zorganizowaną charakteryzuje się wyższym współczynnikiem wykorzystania w stosunku do państw znajdujących się na obszarze Unii Europejskiej, czy też większa intensywność działań obejmuje państwa znajdujące się poza wspólnotą?*
- 2. Które z krajowych i zagranicznych organów ścigania, instytucji bądź podmiotów charakteryzują się, w ocenie respondentów, najwyższym współczynnikiem podejmowanej współpracy ze Strażą Graniczną i Prokuraturą przy zwalczaniu międzynarodowej przestępczości zorganizowanej?*
- 3. Które z instytucji, organów ścigania w ocenie respondentów charakteryzują się najwyższą skutecznością w przeciwdziałaniu zjawisku przestępczości zorganizowanej o charakterze międzynarodowym?*
- 4. Czy istniejące uregulowania prawne dotyczące instrumentów przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej oraz współpracy międzynarodowej, są wystarczające do zapobiegania przestępczości zorganizowanej, której działalność wykracza poza granice jednego państwa?*
- 5. Jaka jest przyczyna podejmowanej przez sprawców decyzji o działalności w ramach zorganizowanej grupy przestępczej oraz czy zaostrzenie kar względem sprawców działających w ramach struktury zorganizowanej ogranicza jej skalę występowania?*

W rozprawie postawiono hipotezę główną i 5 hipotez szczegółowych. Hipoteza główna brzmi:

Instrumentarium międzynarodowej współpracy w procesie karnym, wprowadzone na podstawie przepisów Unii Europejskiej, odgrywa największą rolę w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej przez jednostki organizacyjne Policji, Straży Granicznej oraz prokuratury powszechnej, zlokalizowane w rejonie Dolnego Śląska.

Wspomniane 5 hipotez szczegółowych stanowią przewidywaną odpowiedź do sformułowanych wcześniej problemów badawczych i dopełniają całości rozważań oraz stanowią obraz powiadanej wyjściowo wiedzy przez Doktoranta wynikającej z analizy literatury i dostępnych danych.

Sformułowane przez Doktoranta hipotezy (s. 215):

H1: Większą intensywnością nawiązywanej współpracy, poprzez wykorzystanie międzynarodowych instrumentów prawa karnego, charakteryzują się organy ścigania państw członkowskich Unii Europejskiej, aniżeli organy państw niezrzeszonych.

H2: W ocenie respondentów, najbardziej przydatnymi organami, instytucjami w zwalczaniu przestępczości o charakterze zorganizowanym występującej na obszarze Dolnego Śląska jest Centralne Biuro Śledcze Policji, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz sądy powszechne.

H3: Najwyżej ocenianym zagranicznym organem, z którym najczęściej nawiązywała współpracę Policja, Straż Graniczna i prokuratura z rejonu Dolnego Śląska, była prokuratura krajów związkowych oraz niemiecka policja.

H4: Istniejący system uregulowań prawnych w zakresie zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz wykorzystania instrumentów współpracy międzynarodowej jest skuteczny i nie wymaga zmian.

H5: Zaostrzenie wymiaru kar za udział w zorganizowanych strukturach przestępczych wpływa demotywująco na decyzję sprawców o podejmowanej działalności w ramach przestępczej struktury zorganizowanej.

Cała dysertacja składa się ze streszczenia, sześciu rozdziałów merytorycznych, wniosków końcowych i uogólnień wynikających z przeprowadzonych badań, bibliografii, załączników i aneksu zawierającego opracowane narzędzia badawcze.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym „Współdziałanie instytucji państwowych w teorii nauk o bezpieczeństwie” autor przybliżył pojęcie współpracy, współdziałania umiejscowione

w naukach o bezpieczeństwie. Doktorant opisał historię i ewolucję współpracy międzynarodowej organów ścigania. Skoncentrował się na genezie i rozwoju współpracy zagranicznej w badanej południowo-zachodniej Polsce jak również opisał podstawy prawne współpracy krajowej i międzynarodowej.

Kolejny drugi rozdział pt. "Mechanizmy przeciwdziałania i zwalczania przestępczości międzynarodowej", poświęcony został mechanizmom przeciwdziałania i zwalczania przestępczości międzynarodowej. Doktorant wskazuje w tym rozdziale na znaczenie i rolę opisanych w tytule rozprawy polskich organów i istniejącym systemie i ich roli w przeciwdziałaniu i zwalczaniu przestępczości zorganizowanej.

W rozdziale trzecim zatytułowanym „Charakterystyka przestępstw o charakterze zorganizowanym w polskim prawie karnym”, autor odwoływał się do teorii naukowych opisujących zjawisko przestępczości zorganizowanej a także opisał przestępczość występującą w regionie Dolnego Śląska.

W rozdziale czwartym autor zaprezentował metodologiczne podstawy podejmowanych badań, przedstawił cel badań, problem badawczy i problemy szczegółowe, hipotezy badawcze. Doktorant przeprowadził badania wśród :

- policjantów garnizony dolnośląskiego w różnych szczeblach komend od powiatowego do wojewódzkiego - wywiady
- funkcjonariuszy staży granicznej podlegających pod Nadodrzański Oddział Straży Granicznej-ankiety,
- prokuratorów z prokuratury regionalnej, prokuratorów okręgowych, prokuratorów z prokurator rejonowych realizujących zadania na terenie Dolnego Śląska, którzy, co szczególnie istotne, prowadzili bądź mieli kontakt ze sprawami dotyczącymi przestępczości zorganizowanej jak również współpracy w tym zakresie na poziomie międzynarodowym – ankiety,
- ostatnią z badanych grup w której przeprowadzone zostały wywiady, były osoby skazane z art. 258 k.k. odbywające karę pozbawienia wolności.

Liczebność badanych przedstawiała się następująco:

- prokuratorzy – spośród 170 osób stanowiących grupę prokuratorów – zakwalifikowanych ankiet poprawnie wypełnionych – 90,
- policjanci – 8 wywiadów
- funkcjonariusze Straży Granicznej – 30 ankiet
- skazani za czyn z art. 258 – 15 skazanych .

Rozdział piąty został zatytułowany „Współpraca polskiej Policji, Straży Granicznej i prokuratury RP w systemie zwalczania przestępczości występującej w południowo -zachodniej

Polsce.” Autor opisał współpracę Policji KWP Wrocław, Straży Granicznej , prokuratury z niemieckimi odpowiednikami.

Rozdział szósty to wyniki badań i weryfikacja hipotez. Pracę wieńczy podsumowanie i wnioski z badań.

Całość pracy pozwala na sformułowanie wniosku o dojrzałym ujęciu tematu, jego kompleksowym zgałaniu i wyciągnięciu adekwatnych wniosków.

W kontekście oceny merytorycznej należy podkreślić, że zawarte w pracy treści mają dużą wartość użyteczną dla dalszych działań w obszarze bezpieczeństwa. Merytorycznie dysertacja tworzy podstawy do dalszych analiz nad podjętymi problemami.

Co prawda dysertacja zawiera drobne uchybienia, jednak nie mają one istotnego wpływu na zaprezentowane treści. Wartość merytoryczną pracy podnoszą liczne zobrazowania sporządzone w postaci wykresów i tabel. Na podkreślenie zasługuje również solidna bibliografia.

W mojej ocenie, recenzowana dysertacja jest materiałem poznawczym, uporządkowanym i uzasadnionym, stanowiącym niewątpliwie znaczącą wartość poznawczą. Zawarte w niej wyniki badań naukowych są bardzo interesujące i powinny stanowić cenne źródło wiedzy w odniesieniu do problematyki zawartej w temacie rozprawy. Rozprawa może być także pomocna w dalszym usprawnianiu systemu służącego przeciwdziałaniu i zwalczaniu przestępczości zorganizowanej krajowej i międzynarodowej.

4. OCENA KONSTRUKCJI PRACY

Dokonując oceny konstrukcji pracy, należy zauważyć, że przyjęta struktura pracy umożliwiła przeprowadzenie wywodu, zgodnie z którym możliwa była odpowiedz na postawione pytania badawcze. Praca zawiera wstęp w postaci streszczenia , który wprowadził do zagadnień podejmowanej tematyki, wskazując jednocześnie na zasadność poruszanego tematu. Kolejno po sobie następujące rozdziały zakreślały tematykę opierając się na solidnej literaturze przedmiotu.

Bardzo istotne i wartościowe było umiejscowienie omawianej i badanej tematyki w literaturze polskiej i międzynarodowej. Niewątpliwie najcenniejszą częścią rozprawy są badania przeprowadzone wśród czterech wskazanych grup zarówno osób zwalczających

i przeciwdziałających przestępczości zorganizowanej jak i wśród osób dokonujących tego typu przestępstw.

Tak przeprowadzone badania pozwalają na wspomniane wcześniej wielopłaszczyznowe ujęcie badanego tematu.

Niewątpliwie analiza badań może przyczynić się do wypracowywania jeszcze lepszych metod pracy służących przeciwdziałaniu i zwalczaniu przestępczości zorganizowanej.

5. UWAGI KOŃCOWE

Pracę oceniam pozytywnie. Przeprowadzone badania i przedstawione wnioski mają charakter autorski i nowatorski.

Pan mgr Marek Czarkowski podjął się ważnego i trudnego zadania a mianowicie dokonania diagnozy zjawiska pracy w procesie resocjalizacyjnym osób pozbawionych wolności.

Niewątpliwie należałoby w przyszłości rozważyć rozszerzenie i kontynuowanie badań, by na podstawie uzyskanych wyników móc wdrażać kolejne systemowe rozwiązania.

6. KONKLUZJA

W konkluzji należy podkreślić, że Doktorant wywiązał się z postawionych przed sobą zadań, natomiast w zakresie formalnych wytycznych kierujących pracę recenzenta

Oceniam, że:

- Praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego,
- Doktorant wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w danej dyscyplinie naukowej,
- rozprawa uwiarygadnia umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Mając na względzie powyższe oceniam, że rozprawa jest samodzielną i oryginalną pracą naukową. Stwierdzam, że przedstawiona rozprawa odpowiada warunkom określonym w ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz.595, z późn.zm.).

Jako recenzent proszę o przyjęcie dysertacji Pana mgr Marka Czarkowskiego na temat: **„Działania Policji, Straży Granicznej i Prokuratury Powszechnej w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej w południowo-zachodniej Polsce w latach 2007-2018.”** , do dalszego procedowania i proszę o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

dr hab. J. Nowak